

Andrzej F. Dziuba

"Moja Europa? : refleksje nad kulturowym wymiarem integracji europejskiej", Henryk Skorowski, Warszawa 2005 : [recenzja]

Saeculum Christianum : pismo historyczno-społeczne 13/2, 313-315

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ustannie w trakcie lektury prezentowanej pracy; także porównanie pozycji społecznej i poziomu nauczycieli wtedy i dziś. Już choćby sama ta okoliczność świadczy o wysokim poziomie omawianej rozprawy, odznaczającej się także biegłością warsztatową oraz wyraźną sympatią autorki do podjętego tematu, przede wszystkim zaś do owych kilkuset postaci nauczycieli, z których dorobku i my dziś czerpiemy.

Marcin Drewicz

Henryk Skorowski i SDB. *Moja Europa? Refleksje nad kulturowym wymiarem integracji europejskiej*. Warszawa 2005, ss. 267.

Świat współczesny przeżywa zjawiska coraz szybszego zbliżania się między ludźmi oraz różnymi społecznościami, choćby w sferze informacji czy wzajemnej zależności. Nie musi to jednak automatycznie nieść w sobie spełnienia dalszych etapów tego zbliżenia, czy zazwyczaj przynajmniej nie przybiera ono zewnętrznych i zazwyczaj sformalizowanych form cywilno-prawnych, które tworzyłyby pewne nowe organizmy w strukturach międzynarodowych. W praktyce, ważnym znakiem jest, iż we współczesnej rzeczywistości stosunkowo często powstają w stosunkach państw oraz społeczności świata pewne fenomeny ponadpaństwowe.

W Europie, po dramacie II wojnie światowej, tak nazistowskiej jak i komunistycznej, a zatem zwłaszcza doświadczeń totalitarnych, nastąpiły dynamiczne zjawiska wpisujące się właśnie w takie procesy. M.in. mają one na celu uniknięcie podobnych doświadczeń. To zawsze aktualne pytanie, wręcz minimalne, o unikanie doświadczonych błędów.

W międzyczasie dość wyraźnie wystąpiło, w różnych płaszczyznach zjawisko integracji europejskiej, której przejawów jest już bardzo wiele kulturowych czy sformalizowanych, choćby Parlament Europejski czy Unia Europejska. Proces ten jest jednak ciągle żywy i poszukujący nowych form czy przejawów, zwłaszcza w konfrontacji z jego negacją (np. Francja, Belgia). Zatem ważna jest dalsza dyskusja wokół integracji Starego Kontynentu. Przybiera ona w wielu krajach, w tym także w Polsce czasem dość emocjonalne formy i przejawy. Prezentowaną książką w ten nurt szerokiej dyskusji włącza się m.in. ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski, SDB.

Całość książki otwiera dość szczegółowy spis rzeczy, który jest jednocześnie dobrym wstępnym wprowadzeniem w zawartość treściową (s. 5-8). Natomiast treściowo najpierw zamieszczono wstęp (s. 9-11). Całość podzielona została na 16 bloków tematycznych, o różnej objętości. Zostały one następnie podzielone na bardziej szczegółowe zagadnienia.

Dla choćby schematycznego przybliżenia zawartości treściowej książki warto podać tytuły poszczególnych bloków tematycznych: 1. „Obywatel Europy – człowiek” (s. 13-28); 2. „Europa – supermocarstwo czy wspólnota?” (s. 29-41); 3. „Ku jedności kulturowej Europy” (s. 43-51); 4. „Religijny wymiar kultury europejskiej” (s. 53-60); 5. „Wkład chrześcijaństwa w kulturę etyczna Europy” (s. 61-85); 6. „Wartości chrześcijańskie

a współczesne przemiany cywilizacyjne w integrującej się Europie” (s. 87-107). Dalsze noszą następujące tytuły: 7. „Europa narodów. Aksjologiczny wymiar narodowego dziedzictwa kulturowego w kontekście integracji europejskiej” (s. 108-125); 8. „Różnorodność narodowa bogactwem współczesnej Europy” (s. 127-136); 9. „Związek osobowy z narodem jako wartościowy sposób bycia we wspólnocie europejskiej” (s. 137-159); 10. „Ochrona narodowego dziedzictwa kulturowego w jednoczącej się Europie” (s. 161-176). Kolejne bloki koncentrują się na tematach: 11. „O potrzebie edukacji patriotycznej w kontekście procesów integracji europejskiej” (s. 177-192); 12. „Aksjologiczny wymiar ojczyzny w kontekście jednoczenia się Europy” (s. 193-201); 13. „Dlaczego edukacja regionalna? Znaczenie edukacji regionalnej w kontekście jednoczenia się Europy?” (s. 203-215); 14. „Niebezpieczeństwo marginalizacji emigrantów i uchodźców w kontekście integracji Europy” (s. 217-230); 15. „Rola i miejsce Kościoła w życiu współczesnej Europy” (s. 231-242); 16. „Rola Kościoła w zachowaniu regionalizmów we współczesnej Europie” (s. 243-258). Całość treściową zamyka: „Zakończenie. Czy Europa może być moją Europą?” (s. 259-260). Dodano jeszcze bibliografię, podzielona na dokumenty społeczne Kościoła i literaturę (s. 261-267).

Autor książki jest wybitnym specjalistą w zakresie katolickiej nauki społecznej, ze szczególnym zainteresowaniem wokół szeroko pojętych kwestii antropologicznych. Aktualnie jest prorektorem Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie oraz kierownikiem katedry Teorii Państwa i Stosunków Międzynarodowych. Jest autorem wielu książek, artykułów i opracowań, m.in. „Moralność społeczna” (1996), „Problematyka praw człowieka” (1999), „Antropologiczno-etyczne aspekty regionalizmu” (1990), „Od prawdy, poprzez dobro, ku wolności” (2005) oraz uczestnikiem licznych sympozjów krajowych i zagranicznych.

W podjętej tematyce badawczej, obok jej dużej szerokości tematycznej, można stosunkowo łatwo zauważyć kilka wiodących, a jednocześnie podstawowych zagadnień. Będą to zwłaszcza kwestie religijne, a szczególnie chrześcijaństwo, problematyka narodów oraz edukacja i rola Kościoła. Jest to dotykane bardzo newralgicznych zagadnień, które w sferze kultury mają swe miejsce i wręcz trudno je pominąć w dyskusji wokół integracji europejskiej. Tak bowiem jest ukształtowany przez wieki nie tylko obraz ale przede wszystkim realna rzeczywistość Starego Kontynentu. Przeciwna postawa byłaby negacją zwyczajnych realiów kulturowo-społecznych Europy. Niestety współcześnie, stosunkowo łatwo można zauważyć, że niektóre kręgi polityczne oraz ideologiczne starają się abstrahować od tej rzeczywistości, a nawet ją negować, niekiedy nawet walczyć z nią. Ten fenomen bardzo spokojnie i kulturalnie także wybrzmiewa w prezentowanej pracy, ale zawsze w perspektywie nadziei i okoliczności budowania dobra i przyszłości.

Z prezentowanej książki tchnie wielkie umiłowanie Europy, przy jednoczesnej szerokiej otwartości ku innym kulturom i cywilizacjom. Pokazał to już autora w wielu wcześniejszych publikacjach wnosząc w ten sposób własny wkład w jedność Starego Kontynentu. Taka postawa ideowa oraz badawcza pozwala na dostrzeganie wielu pozytywnych zjawisk współczesnych, a jednocześnie i na wyraźne zauważanie zagrożeń czy braków. To swoista równowaga, ale zawsze z pozytywnymi odniesieniami. Odpowiedzialne dostrze-

ganie fundamentów jest zawsze realną gwarancją twórczego i odpowiedzialnego budowania przyszłości. W tym kontekście bardzo ważne jest dość ogólne sformułowanie ze wstępu: „Analiza problemów współczesnej Europy nie może zatem odnosić się tylko i wyłącznie do aspektów: politycznych, społecznych, gospodarczych. Musi uwzględniać płaszczyznę kulturową” (s. 11).

Zatem termin kultura zdaje się określa najbardziej skrótowo całość zawartości treściowej niniejszej książki. Jeszcze precyzyjniej wyraża to sam podtytuł, który jasno wskazuje na kulturowy wymiar integracji europejskiej. W swych szczegółowych analizach ks. H. Skorowski wskazuje, że jego wizja technicznie odpowiedzialnym z troską o Europę i jej mieszkańców właśnie w najważniejszej płaszczyźnie, ponieważ odnoszącej się do najwyższych znamion człowieczeństwa, tak w jego wymiarze indywidualnym jak i społecznym czy nawet wspólnotowym, a nawet komunijnym. Kultura jest przecież jedną z najwyższych specyfikacji osobowych człowieka.

Sam Autor we wstępie wskazuje na charakter prezentowanej książki: „Publikacja niniejsza jest zbiorem refleksji nad kulturowymi aspektami problemów jednoczącej się Europy. Nie jest ona monografią, ale zbiorem osobistych przemyśleń autora w tej, wydaje się, bardzo istotnej kwestii” (s. 11).

Bp Andrzej F. Dziuba

Ks. Robert Nęceka, *Państwo w nauczaniu społecznym Prymasa Polski Stefana Wyszyńskiego. Studium teologicznomoralne*. Kraków 2004, ss. 261.

Problematyka szeroko pojętych realiów życia społecznego jest płaszczyzną niezwykle dynamiczną i twórczą zarazem tak w życiu indywidualnym jak i społecznym. Ich wzajemne przenikanie się oraz współzależność ma niezwykle wpływa na autentyczne realia. To bogactwo wielorakich szczegółowych przejawów, które przynosi zwyczajna codzienność życia i postaw etyczno-moralnych. Te odniesienia czy relacje wymuszają wręcz pewne struktury, postawy czy osobowe decyzje etyczno-moralne.

Nie ulega wątpliwości, że jedną ze szczególnie ważnych struktur życia społecznego, ukształtowanych na przestrzeni wieków, jest państwo, w wielorakości form i przejawów; zresztą ciągle poddawana ewolucji, choć raczej nie w zasadniczych elementach. Ta niezwykła struktura, bardzo ważna w całości życia społecznego, ma jednak zupełnie inne znamiona ontyczne niż naród czy rodzina. Niestety współcześnie stosunkowo często nie dostrzega się różnicy między tymi faktorem życia społecznego

Autor prezentowanej książki jest specjalistą w zakresie teologii moralnej oraz nauki społecznej Kościoła. Znany ze współpracy z mediami. Autor serii wywiadów w formie książkowej *Rozmowy wcale nieprzypadkowe*. Jest pracownikiem naukowym w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Całość książki otwiera dedykacja poświęcona rodzicom autora (s. 5). Po dość schematycznym spisie treści (s. 7) zamieszczono także interesujące wprowadzenie pióra J. Na-